

כתובות נד

עניין: כתובה מאתים שלא לבייש את מי שאין לו

שות הריב"ש סי' קנג

כרם שלמה – סוף הלכות כתובה

נשאל לריב"ש על הא דחקנו חז"ל לכתולה מאתים זוז שלא תהיה קלה צעיניו להוליאה וקשה וכי צטציל מאתים זוז לא תהיה קלה צעיניו להוליאה? ותיירז צמניהם והי עניינים והיה זה הרצה וצפד עץ חיים תירץ לפי שעיקר הקטטה היא צעניינים כדאמרינן צפרק הזהב כד משלם שערי מכדא נקיט ואזיל תיגרא צציתא משא"כ גבי עשירים השם גבולך שלום חלצ חטים ישביעך וגבי עניינים מאתים זוז הוא הרצה ולא תהיה קלה צעיניו להוליאה וצפד סוניכות חכמים הוסיף מילא וקמחי לפי דקיימא לן מי שיש לו מאתים זוז לא יקח כו' והטעם מי שיש לו מאתים זוז ילא מכלל עניי מאתים חסר דינר הרי זה נוטל שהוא עדיין צחוקת עניי (עין מס' פאה פ"ח משנה ח') ולפיכך תקנו חכמים מאתים שלא תהיה קלה צעיניו להוליאה אבל אם היו מתקנים פחות ממאתים אפשר היה נותן לה את כל אשר לו והיה מקצץ עוד כדרכו של עניי אבל צטיס לו מאתים לא טכיס התיגרא עיין צפד

צכורות⁶ בצרכה צענין ה' סלעים של פדיון הבן. והוקשה לך איך תקנו חז"ל דבר מועט כזה לכתובה אשה והם אמרו⁷ כדי שלא תהא קלה צעיניו להוליאה. והלא אפי' עניי צטיסרל כשיהיה לו קטטה עם אשתו תהא קלה צעיניו להוליאה דבר מועט כזה.

תשובתך אמה שערת צאנשי מיוקרה שעשירה היו להם צמים מלאים כל טוב אורות כסף וסחורה ומטמוני מסחרים מרגליות ורוב פנינים ומערות מלאות דינרי זהב. ואשר אין לו כל אלה אף אם יהיו לו חפצים ומכשטיים ואלפי זהב ואומנות נקייה להרויח בה פרנסתו והותר נקרא עניי. אבל תשער צמושי הארץ הזאת שאינם מספיקים ללחם צר ומים צמשורה, ועל הארץ ישנים או על שטיח עור, וצככות יום מתכסים צלילה ומצושיהם טלאי על גב טלאי, ורובם הולכים יחפיים. ובימי חז"ל כך היו כמו ששערו צמונות האשה למשרה אשתו על ידי שליט⁸. וגם מגדולי חכמים היו צעלי אומנות כמו שאמרו⁹ על רבי יהושע שהיה פחמי. והלל¹⁰ שהיה מורע דוד היה משתכר צוח אחד להציא מן היער צחילת עזים. ורב כהנא היה מוכר סלים לנשים מחמת עניו כדאיתא צפ"ק דקדושין¹¹. וצדורו של רבי יהודה צר אלעאי היו חמשה מתכסים צטלית אחת ועוסקים צחורה¹². ואנשי כנסת הגדולה המתקנים התקנות צישראל כשעלו מן הגולה צבר היו עניינים עד מאלד כמו שמוכר צפד עורא¹³, צצמי נחמיה היו נושים איש צאיש וכוצשים צניהם וצנחיהם לעצדים, מהם לוו כסף למדת המלך, ומהם לקחת דגן צרעב. וגם מנורת צית המקדש אשר עשה משה רבינו ע"ה ככר זהב טהור, יש מן החכמים ז"ל אומרים שמלכי צית חשמונאי עשאוה מעץ, ויש מן החכמים אומרים ששפודין של צדול היו וחפוס צצען העשירו עשאים של כסף, חזרו והעשירו עשאים של זהב, כמוכר צמסכת ר"ה¹⁴ וצמנחות¹⁵. וגם ההצדלה צמונאי שצת קצעה צחפלה עד שהעשירו קצעה על הכוס כדאיתא צפ"א אין עומדין¹⁶.

ליקוטי הלכות אבן העזר ח"א הלכות כתובות

יא) וְזֶה בְּחִינַת כְּתֻבַּת מְאֵתִים וּמִנָּה, כִּי עֶקֶר בְּחִינַת הַכְּתֻבָּה הוּא, שְׁמִבְטִיחַ לָהּ לְהַעֲלוֹתָהּ מֵעֲנִיּוֹת לְעִשְׂרֵי רוֹת, שְׁזֵהוּ בְּחִינַת כְּתֻבַּת מְאֵתִים. כִּי מְאֵתִים זוּז, הוּא הַשְּׁעוּר שֶׁל בְּטוּל הָעֲנִיּוֹת, כִּי מִי שְׁיֵשׁ לוֹ מְאֵתִים, שׁוֹב אֵינּוּ בְּכֻלָּל עֲנִי, כְּמוֹ שְׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ, זְכָרוֹנָם לְבָרְכָהּ (פֶּאֶה ת, ח): 'מִי שְׁיֵשׁ לוֹ מְאֵתִים זוּז לֹא יִטַּל מִן הַצְּדָקָה'. וְעַל-כֵּן הָאִישׁ מְבַטֵּחַ לְאִשְׁתּוֹ בְּכְתֻבָּתָהּ לְתַן לָהּ מְאֵתִים זוּז, שֶׁהוּא בְּחִינַת בְּטוּל הָעֲנִיּוֹת כַּנ"ל, כִּי הוּא מְחִיב לְהַעֲלוֹתָהּ מֵעֲנִיּוֹת לְעִשְׂרֵי רוֹת, כִּי זֶה עֶקֶר קְדֻשַׁת הַזְּיוּג בְּחִינַת שְׁמִירַת הַבְּרִית, כִּי עֶקֶר הַקְּדֻשָּׁה לְהַתְּדַבֵּק בְּהַשֵּׁם יְתִבְרַךְ, לְזָכוֹת "לְחַזוֹת בְּנֻעָם ה'" (תהלים כז, ד) הוּא עַל-יְדֵי שְׁמִירַת הַבְּרִית, כְּמִבְּאֵר בְּדַבְּרֵי רַבְּנּוּ,

ושנינו צמסכת פאה¹⁷ מי שיש לו ג' זוז והוא נושא ונותן צבה הרי זה לא יטול לקט סכחה ופאה ומעשר עניי לפי שאינו צגדר עניי. ומתשים זוז הם חלי כחוצת אלמנה. ותמה על עזמן איך אשה מתקדשת צפרוטה שיש צדינר קצ"ב צרוטות והוא דבר מועט עד מאלד. וגם צ"ד נוקקין לתציעת צרוטה לפי שלא נמנה לימחל מן הסתם. ומכמים ז"ל¹⁸ תקנו כחוצה לאשה לכלן צבוה שלא לבייש את מי שאין לו. ושערו צעני ואמרו¹⁹ שאם רצה להוסיף אפילו מאה מנה יוסיף והעני אם ירצה לגרש את אשתו את כל אשר לו צריך ליתן.

